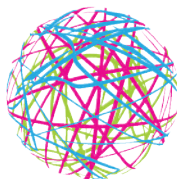

КАКВИ МЕРКИ СЕ КРОЈАТ ЗА МЛАДИТЕ?

Анализа на мерките за млади на програмите
на политичките партии од парламентарните
избори во 2020 година

Национален младински совет
на Македонија

ИМПРЕСУМ

Какви мерки се кројат за младите?

Анализа на мерките за млади на програмите на политичките партии
од парламентарните избори во 2020 година

Автори:

Иван Јованов
Елена Димовска
Илија Станковски
Александра Филипова
Владимир Костовски
Албина Сефадини

Издавачи:

Национален младински совет на Македонија
Здружение Лидери за едукација, активизам и развој

За издавачите:

Бојан Петровски, претседател на Национален младински совет на Македонија
Иван Јованов, Извршен директор на Здружение Лидери за едукација, активизам и развој

Дизајн:

Илија Станковски

ISBN:

978-608-65879-6-3

СОДРЖИНА

Вовед	-----	1
Методологија	-----	2
Младинска политика	-----	3
Што покажа анализата?	-----	8
Застапеност на поимот млади во програмите на политичките партии	-----	10
Анализа на програмите на политичките партии	-----	14
Заклучоци и препораки	-----	26

ВОВЕД

Декларативно младите се високо на агендата на сите политички субјекти во Република Северна Македонија. Но што тоа всушност значи? Колку се тие вистински предизвик за политичките партии и институциите? Колку и какви ветувања се правени за нив и во нивно име од страна на политичките партии? Знаат ли младите да ги протолкуваат и препознаат ветувањата и мерките?

Овие прашања беа водилка на нашата анализа, во која се обидовме да ги изброиме и класификуваме мерките за младите луѓе кои беа дадени во 2020 година од страна на политичките партии кои учествуваа на парламентарните избори. Со оваа анализа се обидуваме да оствариме две цели:

1. Да им овозможиме на младите луѓе да го препознаат квалитетот и бројот на мерките кои се нуди за нив за да бидат во можност да донесат образована одлука при остварување на нивното гласачко право

2. Да поттикнеме квалитетно креирање на мерки и политики за млади од страна на политичките партии користејќи ги 11-те индикатори за квалитетни младински политики на Европскиот младински форум.

Анализата се темели на детално разгледување на програмите на политичките партии. На изборите во 2020 година учествуваа 15 политички субјекти. Од нив оваа анализа опфаќа 11 политички субјекти и тоа:¹

1. Демократска партија на Албанците
2. Демократи
3. СДСМ (и партиите во коалицијата „Можеме“)
4. Левица
5. Алијанса за Албанците и Алтернатива
6. Глас за Македонија
7. Граѓанско демократска унија
8. Интегра
9. Демократска унија за интеграција
10. ВМРО-ДПМНЕ (и партиите во коалиција)
11. Твоја партија

Останатите 4 политички субјекти немаа официјално достапни програми на нивните веб-страници, или пак програмите не содржеа конкретни мерки кои можеа да бидат анализирани.

Како ограничување на анализата е фактот дека во предвид беа земени мерките кои директно се наменети за млади и се во рамки на индикаторите. Во програмите несомнено има и мерки и области кои на индиректен начин влијаат врз животот на младите луѓе.

1. Редоследот на политичките субјекти е направен според редоследот одреден од Државната изборна комисија

МЕТОДОЛОШКА РАМКА

За остварување на целите на анализата, истражувачкиот тим го примени методот на анализа на содржината на документите, поточно беа анализирани програмите/платформите на политичките партии (оние коишто беа достапни), учесници на парламентарните избори 2020, низ призмата на 11те индикатори за младинска политика.

Предмет на анализа се мерките што се директно наменети за младите, а коишто ги предвидува секоја од партиите во својата програма. Притоа се анализираше и колку од нив се мерливи и/или немерливи, односно за колку од нив по извесен период може да се утврди дали биле реализирани или не. Анализата вклучи и броење колку често зборот млад/млади се појавува во изборните програми.

За реализација на анализата е изработена матрица на која се внесуваа мерките за млади предвидени во секоја од програмите, како и инструмент за броење, во кој се внесуваше фреквенцијата на јавувања на зборот млад/млади во програмите и секое појавување се категоризираше дали е само декларативно или од суштинско значење.

Практичната цел на оваа анализа се согледува преку сознанијата кои произлегуваат од направените анализи во поглед на застапеноста на младите во програмите и местото кое го заземаат истите во политичките агенди.

Оправданоста, од друга страна, се согледува во придонесот што ќе го даде анализата за подобро согледување на визијата на политичарите за позицијата на младите во општеството. Истовремено, преку анализа на предизборните програми ќе се збогати теоретскиот фонд од оваа област, а заклучоците и предлозите, потенцијално, ќе послужат како ориентир за младите при избор на нивните претставници на власт, како и ориентир за политичките партии во креирањето на предизборни програми во иднина.

МЛАДИНСКА ПОЛИТИКА

Како да разликуваме краткорочен популизам од структуриран пристап?

Според Совет на Европа, „младинската политика претставува стратегија која цели да создаде услови за учење, можности и искуства, кои ќе им овозможат на младите луѓе да развијат знаења, вештини и компетенции”.

Ова овозможува тие да бидат вклучени во демократските текови, да се интегрираат во општеството и да земаат активна улога на пазарот на трудот и општеството во целина.

Важно е да се напомене дека младинската политика е пристап кој треба да содржи јасни цели и индикатори кои се меѓусебно поврзани и се во различни области, како на пример: образование, домување, здравство, квалитетно слободно време, култура итн.

Во таа насока, оваа анализа ќе го користи пристапот развиен од Питер Лорицен и Европскиот младински форум „11-те индикатори за младинска политика“² кои ги нагласуваат важните сегменти кои една младинска политика треба да ги содржи со цел да биде изградена според потребите и специфичните реалности на младите.

2. Eleven Indicators of a (National) Youth policy, 2007, достапни на следниот линк - https://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/CoE_indicators.pdf

Индикатор 1:
Неформално образование

Како политиките на една институција може да охрабрат и да промовираат активен процес на учење на младите луѓе надвор од формалниот образовен систем?

Младински иницијативи, младински клубови и невладини младински организации кои активно ги вклучуваат младите луѓе на сите нивоа и каде младите луѓе одлучуваат и играат централна улога во развојот на младите како активни граѓани во општеството.

Индикатор 2:
Политика за младински обуки

Институциите треба да промовираат развој на тренери во младинскиот сектор кои потоа ќе делуваат како мултипликатори на знаењата. Затоа, политика за обуки е предуслов за подобро структурирање на невладиниот сектор.

Индикатор 3:
Младинска легислатива

Легислативата на младинското поле треба да биде во линија со другите димензии за проактивни младински политики. Легислативата треба да овозможи и предвиди вклученост на младите луѓе и младинските организации во процесите на донесување на одлуки и да направи законска рамка за ефикасна работа на институциите на младински прашања.

Индикатор 4:
Буџет за млади

Промовирање на одржлив развој на младинскиот сектор, преку алокација на буџет за административни грантови за невладините младински организации и иницијативи за реализација на активности со млади. Тука, специфично се нагласуваат административни и акциски грантови за младинските организации обезбедени од државата.

Индикатор 5:
Политика за младинско информирање

Стратегија за информирање на младите треба да обезбеди транспарентност кон нив. Таква стратегија треба да ги информира младите за сите можности кои тие ги имаат.

Индикатор 6:
Децентрализираност на политиките за млади

Националната младинска политика треба да предвиди акции и чекори кои нема да се спроведуваат само на национално ниво, туку и на повеќе нивоа, со тоа што ќе го предвиди активното вклучување на локалните власти и други чинители засегнати од младинските прашања.

Младинските политики мора да бидат базирани врз истражувањата за потребите младите луѓе. Наодите од истражувањата за млади треба да го одредат фокусот на политиките на релевантните донесувачи на одлуки.

Индикатор 7:
Младинско истражување

Младинските политики мора да промовираат учество на младите на сите нивоа. Поттикнувањето и овозможувањето на активно младинско учество, особено преку младинските невладини организации, мора да се централен елемент на младинските политики.

Индикатор 8:
Учество

Пристапот на меѓуминистерска соработка во градењето на сеопфатни младински политики подразбира и заедничка одговорност и соработка помеѓу различните институции засегнати од младински прашања.

Индикатор 9:
Меѓуминистерска соработка

Индикатор 10:
Иновација

Младинските политики треба да промовираат иновации и креативни решенија за надминување на предизивите, како и да поттикнуваат иновативност и креативност кај младите луѓе.

Индикатор 11:
**Советодавни тела
за млади**

Со цел да се осигура консултативен процес и партнерство помеѓу институциите, од една страна, и младите и младинските организации, од друга, треба да бидат креирани соодветни структури кои ќе имаат мандат да влијаат врз процесите на донесување на одлуки за прашања кои ги засегаат младите луѓе. Вакви советодавни тела треба да се креираат како на национално, така и на локално ниво.

ШТО ПОКАЖА АНАЛИЗАТА?

Вкупниот број на мерки во некои од програмите на партиите беше тешко да се одреди поради нивната структура и содржина која е наративно објаснета. Поради оваа причина не може да се направи споредба на процентуална застапеност на мерките за млади од вкупниот број на мерки.

МЕРЛИВА

Ќе направиме реконструкција на сите студентски домови, која ќе вклучува реновирање на собите и кујните како и изградба на 4 игралишта за рекреирање во рамки на студентските домови во рок од две години.

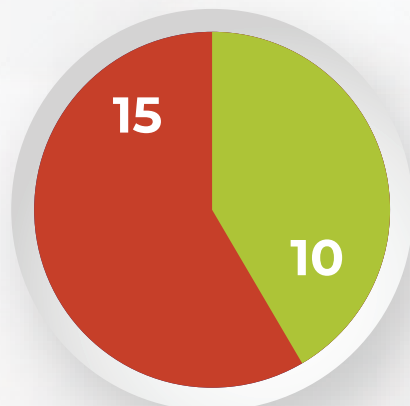
НЕМЕРЛИВА

Ќе ги подобриме условите во студентските домови

Во однос на мерливоста на мерките подолу е прикажан графички приказ на истите :

01

Демократска партија
на Албанците- ДПА
Vjen vera ka dera

мерливи
немерливи

02

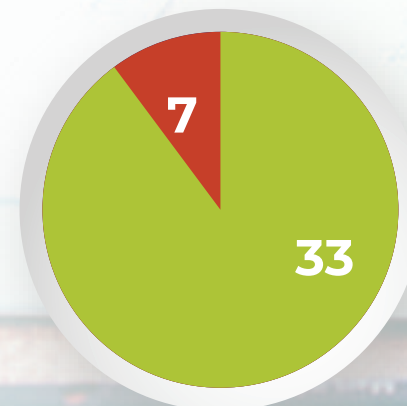
Демократи
За функционална држава

мерливи
немерливи

03

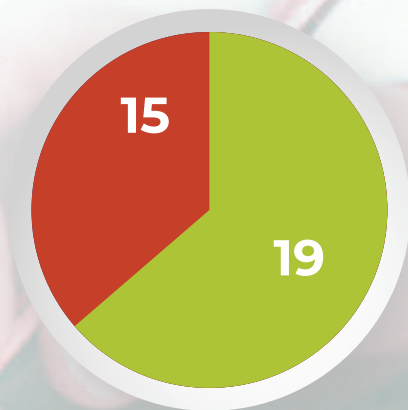
Коалиција Можеме
Уште повеќе, уште подобро

мерливи
немерливи

04

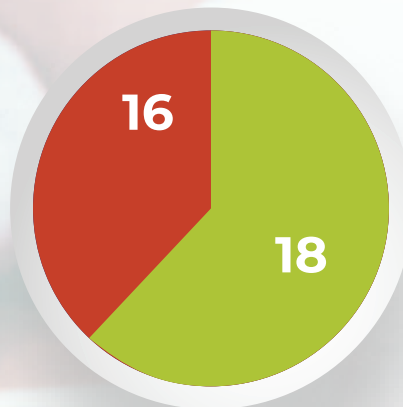
Левица
Државата за народот

мерливи
немерливи

05

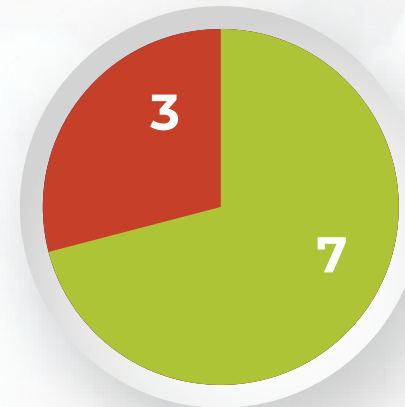
Алијанса за Албанците
и Алтернатива
Држава за сите

мерливи
немерливи

06

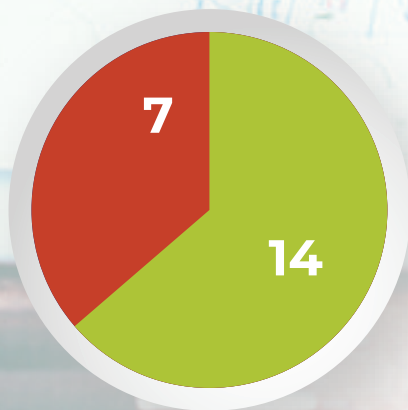
Глас за Македонија
Силата кај народот

мерливи
немерливи

08

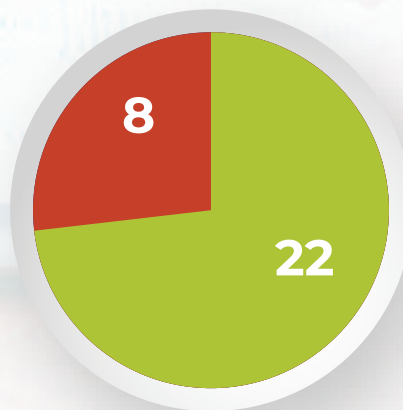
Интегра
Аманет за Македонија

мерливи
немерливи

09

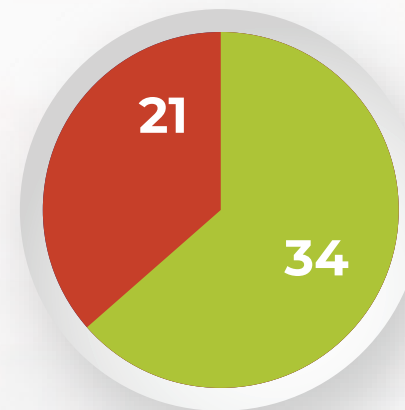
Демократска унија
за интеграции
Време е за прв премиер Албанец

мерливи
немерливи

14

ВМРО ДПМНЕ и Коалицијата
Проект Обнова за Македонија

мерливи
немерливи

ЗАСТАПЕНОСТ НА ПОИМОТ МЛАДИ ВО ПРОГРАМИТЕ НА ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ

Дополнително, во оваа анализа ја броевме и фреквенцијата, односно бројот на појавувања на клучниот збор - млади, како и изведенките млад, младите и слично. Следствено на тоа подолу можеме да видиме графички приказ од истите:

01

Демократска партија на Албанците- ДПА

Vjen vera ka dera

Суштинско
спомenuвање

62%

Декларативно
спомenuвање

38%

Во програмата „Vjen vera ka dera“, терминот „млади“ се споменува вкупно 13 пати, од кои 5 се декларативно споменување, додека 8 се од суштинско значење.

02

Демократи

За функционална држава

Суштинско
спомenuвање

31%

Декларативно
спомenuвање

69%

Во програмата „За функционална држава“, терминот „млади“ се споменува вкупно 13 пати, од кои 9 се декларативно споменување, додека 4 се од суштинско значење.

03

Коалиција Можеме

Уште повеќе, уште подобро

Суштинско
спомenuвање

45%

Декларативно
спомenuвање

55%

Во програмата „Можеме уште повеќе, уште подобро“, терминот „млади“ се споменува вкупно 139 пати, од кои 76 се декларативно споменување, додека 63 се од суштинско значење.

04

Левица

Државата за народот

Суштинско
споменување

78%

Декларативно
споменување

22%

Во програмата „Државата за народот“, терминот „млади“ се споменува вкупно 9 пати, од кои 2 се декларативно споменување, додека 7 се од суштинско значење.

05

**Алијанса за Албанците
и Алтернатива**

Држава за сите

Суштинско
споменување

12%

Декларативно
споменување

88%

Во програмата „Држава за сите“, терминот „млади“ се споменува вкупно 34 пати, од кои 30 се декларативно споменување, додека само 4 се од суштинско значење.

06

Глас за Македонија

Силата кај народот

Суштинско
споменување

40%

Декларативно
споменување

60%

Во програмата „Силата кај народот“, терминот „млади“ се споменува вкупно 5 пати, од кои 3 се декларативно споменување, додека 2 се од суштинско значење.

07

Граѓанско демократска унија

Поинаку е подобро, слободни луѓе за слободно општество

Суштинско споменување

0%

Декларативно споменување

0%

Во програмата „Поинаку е подобро, слободни луѓе за слободно општество“, терминот „млади“ воопшто не се споменува.

08

Интегра

Аманет за Македонија

Суштинско споменување

31%

Декларативно споменување

69%

Во програмата „Аманет за Македонија“, терминот „млади“ се споменува вкупно 16 пати, од кои 11 се декларативно споменување, додека 5 се од суштинско значење.

09

Демократска унија за интеграции

Време е за прв премиер Албанец

Суштинско споменување

82%

Декларативно споменување

18%

Во програмата „Време е за прв премиер Албанец“, терминот „млади“ се споменува вкупно 11 пати, од кои 2 се декларативно споменување, додека 9 се од суштинско значење.

14

ВМРО ДПМНЕ и Коалицијата Проект Обнова за Македонија

Суштинско
спомнување

63%

Декларативно
спомнување

37%

Во програмата „Проект Обнова за Македонија“, терминот „млади“ се споменува вкупно 156 пати, од кои 57 се декларативно споменување, додека 99 се од суштинско значење.

15

Твоја партија Одлуката е твоја

Суштинско
спомнување

100%

Декларативно
спомнување

0%

Во програмата „Одлуката е твоја“, терминот „млади“ се споменува само еднаш, кој е од суштинско значење.

Од графиконите може да се види колку е силна политичката насоченост кон младите на секоја од партиите, доколку дојдат на власт. Сепак, постои разлика меѓу декларативно и суштинско спомнување на младите во програмите на политичките партии, а може да се забележи дека преовладува декларативното спомнување.

Пример за суштинско спомнување

Младинската невработеност ќе се намали за 10%.

Пример за декларативно спомнување

Младите се иднината.

**АНАЛИЗА НА ПРОГРАМИТЕ НА
ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ НИЗ
ПРИЗМА НА 11-ТЕ ИНДИКАТОРИ
ЗА КВАЛИТЕТНА МЛАДИНСКА
ПОЛИТИКА**

ДЕМОКРАТСКА ПАРТИЈА НА АЛБАНЦИТЕ

Програмата „Vjen vera ka dera” е изборна програма на Демократска партија на Албанците која опфаќа вкупно 69 страници. Во областа именувани „Млади и спорт” се содржани 13 мерки за млади, додека во останатите области се застапени уште 12 мерки кои се младински, а се поврзани со рурален развој, образование, вработување.

Од вкупниот број на мерки за млади (25) само 10 мерки се мерливи во програмата на ДПА, што покажува дека останатите се декларативни заложби.

Индикаторот буџет се појавува најмногу, односно е застапен во 12 мерки низ програмата на ДПА. Мерките кои предничат се пред се субвенции за бизниси, старт-апи и тротинети, потоа доделување на стипендии, но и намалување на даноци и трошоци за млади лица.

Следни по застапеност се индикаторите легислатива (6), обуки (6), информирање (5). Мерките кои се опфатени во овие области се: анализи и реформи во образовниот систем преку поврзување со пазарот на труд; организирање дебати и обуки за млади, како и интернационализација и информирање на младите за можностите за соработка со европски институции.

Останатите индикатори се незначително застапени, меѓу кои има и такви (децентрализацијата и советодавни тела) кои воопшто не се застапени низ мерките.

ДЕМОКРАТИ

Изборната програма на партијата Демократи е поделена во 13 области, од кои ниту една област не е директно насочена за младите. Од понудените мерки во различните области за млади се наменети вкупно 12 мерки, од кои 7 се мерливи а 5 се немерливи.

Мерките воглавно се фокусираат на социјалната заштита и образованието. Најзастепен идикатор е легислативата во 7 мерки и тоа најмногу во насока на укинување на веќе постоечки решенија како укинување на деветолетката и на екстерното тестирање и матура, но и мерки во делот на обезбедување и грижа на децата без родители.

Следен индикатор по најголема застапеност е индикаторот буџет кој е застапен во 5 мерки, како на пример: обезбедување на дом и вработување за децата без родители но и давање на финансиска поддршка за клубовите, тренерите и спортистите.

Трет индикатор по застапеност е меѓуминистерска соработка кој се јавува во 3 мерки исто така во делот на социјалната заштита и згрижување на деца без родители и самохрани родители.

Со по една мерка застапени се индикаторите иновација и истражување, додека преостанатите 6 индикатори (неформално образование, обука, информирање, децентрализација и советодавни тела) не се застапени во ниту една од мерките.

КОАЛИЦИЈА „МОЖЕМЕ“

Изборната програма со која настапува Социјалдемократскиот сојуз на парламентарните избори 2020 е насловена „Можеме“. Програмата опфаќа вкупно 268 страници на кои се разработени мерки во 6 различни области. Во оваа програма содржани се вкупно 40 мерки директно насочени кон младите. Од нив 33 се мерливи, односно по извесно време може да се утврди дали биле остварени или не, а 7 се премногу воопштени и не се мерливи.

Програмата на СДСМ ги опфаќа речиси сите, односно 10 од 11 индикатори. Единствениот индикатор којшто не е опфатен со мерките е единаесеттиот- советодавни тела за млади, што значи дека ниедна мерка не е насочена кон креирање на соодветни структури кои ќе имаат мандат да влијаат врз властите во однос на прашањата што ги засегаат младите луѓе.

Застапеноста на другите индикатори со мерките е следна: буџет (24 мерки), децентрализираност на политиките за млади (12 мерки), политика за младински обуки (10 мерки), легислатива (6 мерки), иновација и меѓуминистерска соработка (по 5 мерки), неформално образование (4 мерки), учество (3 мерки), политика за младинско информирање (2 мерки) и младинско истражување (1 мерка).

Најзастапен индикатор е буџетот, и во таа смисла Социјалдемократскиот сојуз предвидува средства за млади лица за отворање на сопствени бизниси,

младински финансиски додаток, креирање фонд за стипендирање млади луѓе за потребите на занаетството, организација на младински натпревари за претприемништво и финансиска поддршка за најдобрите, фонд за млади умови, разни видови финансиски стимулации и стипендии.

Нешто помалку од 30% се застапени индикаторите децентрализација и младински обуки. Така, програмата предвидува отворање на младински центри во сите општини во државата, организација на бесплатни тренинг курсеви за стекнување на т.н. меки вештини, едукација на млади лекари во странство преку договори за соработка со странски универзитети. Со застапеност од 15% е индикаторот легислатива, додека индикаторите меѓуминистерска соработка и иновација се опфатени во 12% од мерките за млади. Во таа насока, раководството на СДСМ се залага за ослободување на плаќање данок на сите новосоздадени приватни претпријатија формирани од млади (со промет до 3 мил.денари), носење на Закон за младинска гаранција, како и Закон за поддршка на социјално претприемништво со фокус на младите, организација на младински натпревари за претприемништво, поддршка за иновативни start-up бизниси, како и разни натпревари и стимулирање на иновативно и креативно творење на младите.

Останатите индикатори се застапени со 10% и помалку од 10% од мерките наменети за млади.

ЛЕВИЦА

Програмата на Левица опфаќа вкупно 32 страни на кои се обработени мерки во 9 различни области. Од вкупно 578 мерки, 34 мерки се наменети за млади, односно речиси 6%.

Главна карактеристика на програмата на Левица е тоа што над 75% (26) од мерките наменети за млади се во делот на образованието и тоа во секундарното и високото образование. Останатите мерки (8) се распределени за субвенционирање на млади земјоделци, лекари и уметници.

Од вкупно 34 мерки, 19 се мерливи, а 15 се немерливи што е висок процент. Исто така од сите мерливи мерки, ниту една нема поставено мерливи таргети во смисла на проценти на покачување на субвенции и плати, износи за издвојување на средства како и степен и начин на промена на програми.

Застапеноста на 5 индикатори во програмата на Левица или е на многу ниско ниво или не е опфатена со мерките. Па така ниту една мерка не содржи информираност, една мерка опфаќа советодавни тела и меѓуминистерска соработка, 2 мерки децентрализација и 2 мерки учество.

Прв по застапеност е индикаторот за буџет (16) преку кој се предвидуваат субвенции за млади лица, субвенции за културни активности, реновирање на студентски домови, но и субвенции за органско производство и за земјоделци. Како карактеристика во овој дел се издвојува тоа што за ниту една мерка не е предвиден детален буџет.

Втор по застапеност е индикаторот Легислатива (15) и тоа пред се за реформи во образованието преку воведување на нови наставни програми, намалување на бројот на универзитети, зголемување на автономијата на универзитетите итн.

Како средно застапен индикатор е иновацијата (7) со мерки како профилирање на ученици, воведување на универзитетски печатници за бесплатни учебници, но и мрежи фондови за поддршка на земјоделци и уметници. Идентично застапено е и образованието (7) со мерки за интегрирање на лица со попречености, поттикнување на училишната соработка со добротворни организации, поголема застапеност на базичните спортови во образованието итн.

АЛИЈАНСА ЗА АЛБАНЦИТЕ И АЛТЕРНАТИВА

Програмата „Држава за сите“ е изборна програма на Коалицијата Алијанса за Албанците и Алтернатива. Таа опфаќа вкупно 73 страници на кои се обработени 396 мерки во различни области. Во областа именувана „Фокус на младите“ се содржани 22 мерки за млади, додека во останатите области се застапени уште 12 мерки кои се младински, а се поврзани со рурален развој, образование, вработување. Од вкупниот број на мерки во оваа програма, вкупно 34 се мерки стриктно наменети за млади.

Предвидените мерки за млади се поделени во неколку области, од кои најголемиот број (70%, односно 24 од мерките), се во областа „образование и наука“ и се во насока на унапредување на образованието на сите три нивоа, и тоа: основно, средно и високо. Втори по застапеност се мерките од областа „вработување и претприемништво“, кои опфаќаат вкупно 18% од мерките, каде дел од мерките се во насока на зголемување на вработливоста на младите (12% или 4 мерки), а останатиот дел се во насока на помош и поддршка за вработување и самовработување на младите (6%, односно 2 мерки). Останатите области опфаќаат помал број на мерки, односно 2 мерки (6%) во областа „спорт“, само 1 мерка (3%) во областа „младинска работа“, а како мерка беше наведена и реформа на Агенцијата за млади и спорт.

Во насока на мерливост на предвидените мерки за млади, од сите мерки, речиси половина, односно 47%, што представуваат 16 мерки, не се мерливи, додека останатите мерки (53%, односно 18 мерки) можеме да ги сметаме за мерливи.

Во однос на 11-те индикатори можеме да заклучиме дека ниту една од мерките не ги исполнува сите 11 индикатори.

Како најзастапен индикатор можеме да го издвоиме индикаторот „буџет“, кој е предвиден во 21 мерка, кои претставуваат речиси 62% од вкупниот број на мерки за млади. Мерките кои го опфаќаат овој индикатор се распределени во областите „образование“, со најголем дел од мерките, потоа „вработливост и вработување“ со неколку мерки, но и во областите „младинска работа“ и „спорт“, со по една мерка.

Следен по застапеност е индикаторот „учество“, кој е опфатен во 12 од мерките за млади (35%), повторно, во најголема мера во областите „образование“ и „вработливост и вработување“.

Со висока застапеност се и индикаторите „неформално образование“ и „меѓуминистерска соработка“ кои се опфатени во по 11 од мерките (секоја област опфаќа по 32% од вкупниот број мерки за млади), потоа индикаторите „легислатива“ и „истражување“ кои се опфатени во по 10 мерки за млади (по 29% од вкупниот број мерки), како и индикаторите „обука“ и „информирање“ кои се опфатени во по 9 од мерките (по 26% од мерките). Сите овие индикатори се застапени во мерки од сите области кои се опфатени со оваа програма.

Помала застапеност се забележува кај индикаторот „советодавни тела“, кој е застапен во 6 мерки (речиси 18% од мерките) и кај индикаторот „иновации“, застапен само во 4 мерки (речиси 12% од мерките за млади).

Единствено индикаторот „децентрализација“ не е застапен во ниту една од мерките наменети за млади, предвидени со програмата на Алијанса за Албанците и Алтернатива.

ГЛАС ЗА МАКЕДОНИЈА

Програмата „Силата кај народот“ е изборна програма на политичката партија Глас за Македонија. Таа опфаќа вкупно 10 мерки кои се директни наменети за млади. Од нив 7 се мерливи, а 3 се немерливи. Бројот на страни не може да се пресмета бидејќи програмата е електронска.

Анализата согласно индикаторите, покажа дека најзастапен е четвртиот индикатор – буџет, и тоа во 6 од десетте мерки за млади, или 60%. Во оваа смисла, партијата ветува субвенции, стипендии и слични финансиски олеснувања за младите вклучени во образовниот процес.

Индикаторите децентрализација и меѓуминистерска соработка се застапени со по 4 мерки. Притоа, мерките за млади се среќаваат во повеќе области и опфаќаат повеќе ветувања, како: изградба на модерни студенстски домови во неколку градови низ државата, вклучување на младите во руралниот простор, помош во домувањето, сместувањето во студентските и ученичките домови.

Со само една мерка се застапени индикаторите иновација и истражување. Тука, од Глас за Македонија ветуваат поттикнување на странските директни инвестиции (СДИ) кои ќе отвораат истражувачко-развојни центри за ангажирање на млади стручни и научни кадри од Македонија.

ГРАЃАНСКО ДЕМОКРАТСКАТА УНИЈА

На парламентарните избори 2020 Граѓанско демократската унија - ГДУ го има својот прв настап. Нивната изборна платформа која е насловена “Поинаку е подобро, слободни луѓе за слободно општество” е од многу мал обем и брои вкупно 11 страници. На нив се обработени 7 пошироки области, но притоа не постои област која е целосно посветена на младите.

Младите како поим воопшто и не се спомнуваат во изборната платформа на ГДУ, а за нив, истражувачкиот тим идентификуваше само 1 мерка (мерлива).

Анализата покажа дека генерално и самата платформа не содржи голем број на мерки. Добар дел од платформата зафаќаат критичките осврти на актуелните состојби за секоја од областите.

Единствено конкретно ветување за младите е во делот образование, каде се ветува намалување на бројот на часови во средното образование, следено со намалување на бројот на учениците во една паралелка.

ИНТЕГРА

Програмата „Нова македонска ренесанса ММХХI-ММХХХ” е изборна програма на партијата ИНТЕГРА. Таа опфаќа вкупно 100 страници на кои се презентирани 26 пошироки области/сфери на делување во кои членовите на ИНТЕГРА се залагаат да имплементираат одредени мерки и реформи. Притоа, не постои област наменета исклучиво за младите, но младите се директно или индиректно дел од заложбите презентирани во 7 од 26те области.

Во поглед на мерливоста на мерките за млади, 66,6% или 14 мерки се мерливи, додека останатите се немерливи.

Истражувачкиот тим идентификуваше 21 мерка кои се директно и исклучиво наменети за младите, но поради структурираноста на програмата, каде е тешко да се процени вкупниот број на предвидени мерки, не е можно да се изведе заклучок колкав процент од програмата зафаќаат мерките за младите.

Анализата по еднаесетте индикатори покажа дека мерките опфаќаат околу половина од индикаторите, односно вкупно 6, и тоа: неформално образование (2 мерки), политика за младински обуки (3 мерки), младинска легислатива (16 мерки), буџет за млади (10 мерки), децентрализација (5 мерки) и меѓуминистерска соработка (13 мерки). Битно е да се напомене дека поголем дел од мерките опфаќаат повеќе индикатори.

Фактот што 16 од 21 мерка за млади го исполнуваат индикаторот легислатива, укажува на тоа дека мерките предвидуваат долгорочни промени/решенија за конкретни младински прашања. Мерките и политиките за млади неретко се однесуваат на младите вклучени во образовниот процес, во средното и високото образование, и тоа 14 од 21 мерка. Програмата во повеќе наврати предвидува стипендирање на млади талентирани ученици и студенти, ученици и студенти кои потекнуваат од ранливите категории на население, како и разни ваучери и пораст на постоечките стипендии, што говори дека финансискиот стимул се гледа како средство за мотивација на учениците и студентите да вложуваат повеќе во нивниот професионален раст и развој.

Од друга страна, мал број на мерки ги исполнуваат индикаторите неформално образование и политика за младински обуки. Со тоа, поддршката на младите да станат активни граѓани преку учество на активности надвор од формалниот образовен процес е незначителна. Останатите индикатори не се поддржани со ниедна мерка, односно не е предвидена никаква политика за младинско информирање, не е предвиден влог во младинско истражување, предвидените мерки не промовираат активно младинско учество, ниту креативност и иновативност кај младите луѓе, а не се ни предвидени советодавни тела за млади кои би претставувале мост помеѓу младите и институциите и би овозможиле гласот на младите да биде слушнат.

ДЕМОКРАТСКА УНИЈА ЗА ИНТЕГРАЦИЈА

Програмата „Време е за првиот албански премиер“ е изборна програма на Демократска унија за интеграција - ДУИ. Таа опфаќа вкупно 188 страници на кои се презентирани мерки во различни области. Во областа именувана „Младите на прво место“ се содржани 8 мерки за млади, додека во останатите области се застапени уште 22 мерки кои се младински, а се поврзани со рурален развој, образование, вработување, што значи дека програмата содржи вкупно 30 мерки стриктно наменети за младите. Од нив, 22 се мерливи, а 8 се немерливи.

Анализата според индикаторите покажа дека мерките за млади во програмата на ДУИ ги опфаќаат сите индикатори освен петтиот-политика за младинско информирање. Притоа, интересно е да се забележи дека постои голема дисперзија на застапеноста на индикаторите кај мерките за млади, односно преовладува индикаторот буџет (21 мерка), по него следат индикаторите меѓуминистерска соработка со 12 и легислатива со 10 мерки, додека останатите индикатори имаат занемарлива застапеност, со 1, 2 или 3 мерки.

Така, Демократската унија за интеграција на младите ученици и студенти им ветува финансиски трансфери со цел економско закрепнување по кризата со вирусот Ковид-19, субвенциониран одмор за млади до 25 години

финансиска поддршка за решавање на станбеното прашање на младите со помали приходи, платена пракса, ослободување од плаќање на персонален данок, разни субвенции и стипендии, како и ласерска корекција со цел да се отстрани употребата на очила и леќи за ученици на возраст од 18 - 26 години со диоптри над +/- 2 кои доаѓаат од семејства со годишен приход до 115.080 денари.

Вториот и третиот од индикаторите коишто се најзастапени (меѓуминистерска соработка и легислатива) се опфатени во околу 1/3 од мерките за млади, како на пример: нов Закон за средно образование, создавање на фискални олеснувања за компании/здруженија основани од млади луѓе, интеграција на младите на пазарот на трудот, имплементација на “Гаранција за млади”, збогатување на културно-уметничкиот живот на младите преку изградба на театри во одредени општини и слично.

Останатите индикатори имаат многу мала репрезентативност и тука спаѓаат мерките како: застапеност на младите на позициите за донесување одлуки во централната и локалната власт, отворање на центри за професионална и раководна квалификација на млади, поддршка за иновации, претприемништво и вештини на млади, промовирање на волонтерството и активното граѓанство кај младите.

КОАЛИЦИЈА „ОБНОВА ЗА МАКЕДОНИЈА“

„Проект Обнова“ е изборна програма на политичката партија ВМРО-ДПМНЕ. Истата опфаќа вкупно 340 страници на кои се обработени 4 главни столбови, и тоа: ефикасна држава и силни институции, конкурентен приватен сектор, интегрирана стабилна и безбедна земја и подобри услови за живот за сите граѓани. Секој од четирите столбови опфаќа 25 поголеми области, а во четвртиот столб една област е посветена целосно на младите и носи наслов „Младите се нашата иднина“. Во рамките на оваа област презентирани се 4 мерки и 31 проект на 11 страници од целата програма. Но, мерки кои директно и/или индиректно се насочени кон младите може да се најдат и во други делови од програмата. На ниво на целата програма, „Проект Обнова“ опфаќа 55 мерки насочени кон младите.

Најголема застапеност на мерките за млади може да се забележи во областа „Образование, ученички и студентски стандард“, која опфаќа 33% од мерките, односно 18 мерки. Втора по застапеност, е областа „Вработување и претприемништво“, која предвидува 9 мерки во оваа насока, односно опфаќа 16% од мерките наменети за млади. Голема застапеност на мерки за млади може да се забележи и во областите „Култура и уметност“, како и областа „Спорт“, кои опфаќаат по 14% од мерките за млади, односно се предвидени по 8 мерки во двете области. Мерки за млади се опфатени и во други области, но со помала застапеност.

Во насока на мерливост на мерки за млади, од анализата произлезе дека, иако поголемиот број од мерките (62%, односно 34 мерки) се мерливи, сепак висок е процентот на мерки кои не се мерливи (38%, односно 21 мерка).

При мерење на квалитетот на мерките, согласно 11-те индикатори за квалитетна младинска полигитка, можеме да заклучиме дека ниту една од мерките, во својата суштина, не ги исполнува сите 11 индикатори.

Како најзастапен индикатор во мерките, е индикаторот „Бучет“ кој е предвиден во 31 од предвидените мерки за млади. Мерките кои го опфаќаат овој индикатор, во најголем дел се насочени кон проекти поврзани со образование, како и вработување.

Втор индикатор по застапеност е индикаторот „Легислатива“, застапен во 26 од мерките за млади. Како и во однос на индикаторот „Буџет“, и кај овој индикатор се забележува истиот тренд, односно најголемиот дел од мерките кои го задоволуваат овој индикатор се во насока на образование и стандард и вработување на млади, а помалку е застапен во мерките од другите области.

Меѓуминистерската соработка како индикатор за квалитетна младинска политика е исто така значително застапена, во 19 од мерките наменети за млади. Областа образование и стандард, повторно опфаќа најголем број од мерките кои го задоволуваат овој индикатор, но значителен број се и од областа спорт, а се забележуваат и во преостанатите области.

Како четврти најопфатен индикатор е индикаторот „Децентрализација“ кој е опфатен во 11 од мерките наменети за млади, од кои повторно, најголем дел се во насока на мерки за образование и стандард, но е застапен и во мерки од областа на култура, енергетика, здравство и младинско организирање и учество.

Останатите индикатори се помалку застапени, каде индикаторите „Неформално образование“ и „Обуки“ се средно опфатени, во по 9 од мерките, а останатите се малку застапени, односно индикаторот „Информирање“ е застапен во 5 од мерките, индикаторот „Истражување“ е опфатен во само 1 мерка, индикаторите „Иновација“ и „Советодавни тела“ се застапени во по 2 од мерките, додека индикаторот „Учество“ не е застапен во ниту една од мерките.

ТВОЈА ПАРТИЈА

Програмата, односно изборните приоритети со кои Твоја партија настапи на парламентарните избори во 2020 година опфаќаат 7 страници и истите се поделени во пет области. Поради форматот на изборната програма, не може точно да се пресмета бројот на мерки предвидени со истата.

Од предложените мерки, младите директно се опфатени само во областа „Образованието не е трошок туку инвестиција во развој“, која е фокусирана на формалното образование.

Во однос на 11-те индикатори за квалитетна младинска политика, не може да се процени дали истите се опфатени со предвидената мерка за млади, бидејќи истата е многу генерална, без детали во нејзиниот опис.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕПОРАКИ

Во однос на програмите од парламентарните избори во 2016 година, постои тренд на благо зголемување на мерките наменети за млади во програмите на политичките партии кои беа опфатени со анализата. На пример програмата на ВМРО-ДПМНЕ има 3 мерки повеќе, програмата на СДСМ има 7 мерки повеќе, а програмата на Левица има 26 мерки повеќе отколку во 2016 година.. Сепак , броејќи ја застапеноста таа во најдобрите случаи не надминува 7% од вкупниот број на мерки во програмите, што покажува дека застапеноста е сè уште ниска, ако земеме во предвид дека младата популација во земјата има застапеност од над 20% од населението.

Анализирајќи ги програмите на 10-те партии сè уште останува впечатокот дека во најголем дел од мерките отсутствуваат 11-те индикатори за квалитетна младинска политика, што покажува на незапознаеност на политичките субјекти со истите. Само една програма (ВМРО-ДПМНЕ) ги има опфатено сите индикатори, следена од СДСМ каде само еден индикатор не е опфатен (советодавни тела за млади). Останатите партии најголем дел од индикаторите се фокусирани на буџет и легислатива и во сите случаи постои ниска застапеност на мерките од другите индикатори.

Дополнително, само 4 од 10-те анализирани програми имаа специфично наменета област за младите.

При изработка на програмите и мерките за млади во програмите би сакале да укажеме на неколку исклучителни фактори кои би требало да се земат предвид како од страна на политичките партии така и од страна на младите како гласачко тело. Истите се со цел да се зголеми квалитетот на мерките за млади, но и тие да можат да бидат препознаени од страна на младите гласачи.

Младите како гласачко тело би требало да внимаваат на следниве работи:

01

Да проверат колкав е фокусот на партиите кон младите според бројот и квалитетот на мерките што се нудат.

02

Да препознаат кои мерки се мерливи, а кои се немерливи, односно дали истите содржат јасна цел, временска рамка и буџет. Преовладувањето на немерливите мерки покажува на послаб квалитет на истите.

03

Да обрнат внимание на долгорочноста на мерките и колку тие можат да го променат животот на младиот човек на долг рок.

Политичките субјекти би требало да внимаваат на следниве работи:

01

При креирање на мерките да ги земат во предвид 11-те индикатори за квалитетна младинска политика и застапеноста на сите области во мерките.

02

Младите да ги третираат како посебна категорија во програмите.

03

Земајќи го во предвид донесувањето на новиот Закон за младинско учество и младински политики, дел од мерките да бидат наменети за негова имплементација во пракса.

04

Сите мерки кои се предлагаат да можат да бидат мерливи